

מבוא לאמנות גלובלית: תרבות חזותית, קולוניאליזם וגלובליזציה באסיה

במבט ביקורתי

Introduction to Global Art: A Critical View of Visual Culture, Colonialism and

Globalization in Asia

0821-1720-01

סמסטר א', תשע"ד

ד"ר אילת זהר

שיעור ליבה

שעות קבלה של המרצה ומיקום: לפי תיאום טלפוני מראש

טלפון: 054-9208349

דוא"ל: ayelet.zohar@mail.huji.ac.il

תיאור הקורס

הקורס יבחן במבט ביקורתי את תהליכי הגלובליזציה, הגירה, ושימוש באמנות ממקורות תרבותיים אסייתים בהקשרים של תרבות חזותית עכשווית. דגש מיוחד יושם על המפגש הבין-תרבותי - מחד, נדון בתאוריות אמנות אשר התפתחו באסיה לאורך מאות שנים (ציור דיו, הדפס וכד'), לעומת הבחינה מחדש של ערכים מקומיים כתוצאה מן המפגש עם תרבות אירופה; נתייחס לתאוריות ודיונים אשר קרו כתוצאה מן המפגש הראשון עם אמנות חזותית מארופה, החל מן המאה ה-16 ואילך; אמנות נאנבן (Nanban Art); כתביו ועבודתו של שיבה קוקאן במאה ה-18 (Shiba Kokan); ציור שמן ותרבות אסיה - דחיה וקבלה; כניסת הצילום לסין ויפאן במהלך המאה ה-19; נתבונן בתערוכות העולמיות הגדולות של המאה ה-19, לעומת הביאנלות לאמנות של העשורים האחרונים; נבחן את אופני ההתייחסות לאמנות המגיעה מתרבויות אסיה, עמדות האוצר והאופן בו מנוסח מפגש זה לטובת הצופה, המוגדר באופן אקסקלוסיבי כמעט, כצופה מערבי; נבחן מודלים של אקטיביזם וגישות ביקורתיות כאמצעי להתערבות במבנה ובעמדות פוליטיות מקומיות וביחס לתהליכי גלובליזציה; נדון כיצד הנסיון הקולוניאלי מחד, והפוסט-קולינאלי מאידך מעצב עמדות אלו; מהן ההשפעות של תהליכי קפיטליזציה גלובליים על מצב שוק האמנות, והתגובות לגלובליזציה שכזו.

Course Abstract

The course will critically review processes of globalisation, immigration, and the usage of Asian art in the context of contemporary visual art. A special highlight will be given to cross-cultural and trans-cultural encounters. On one hand, we shall discuss art theories that developed in Asia over the centuries (ink painting, woodblock printing etc,) while re-examining local values as a result of the encounter with European culture; we shall consider theories and discussions taking place growing out of the first encounters with European visual culture, from the 16th c. onwards. Nanban Art; Shiba Kokan's work and writings during the 18th c.; Introduction of photography to Japan and China; Oil painting in Asia - reception and rejection; We shall consider the great international exhibitions of the late 19th c. vis-à-vis contemporary art biennales, examining approached to East-Asian art, curatorial rationale, and the methods by which such encounter is articulated for the viewer who is exclusively defined as a Western viewer; we shall examine activist models and critical approaches for intervention in political ideologies and local structures in reference to global processes; we shall discuss how colonial experience on one hand, and post-colonial conditions on the other have informed these stands; what is the influence of global capitalist process on the art market, and the reactions to such globalization.

דרישות הקורס:

נוכחות בשיעורים, קריאת ספרות מחקר, בחינת מסכמת

מרכיבי הציון הסופי:

בחינה מסכמת

נושאי השיעורים (נתון לשינויים):

נושאי השיעורים הספציפיים ורשימת הקריאה הנלווית לכל שיעור יוכתבו בהתאם למהלך הדיון בכיתה

פרוט השעורים:

1. גאוגרפיה/ קרטוגרפיה אלטרנטיביות: על תיאור העולם במפות ערביות, הודיות וסיניות
הקרטוגרפיה המוכרת והנהוגה בעולמנו היא מודל מדעי אשר נוצר בעת העתיקה ושוכלל בעת הרנסנס והילך על ידי מדידות מתמטיות ודיווחי נוסעים וספנים. אוכלן המפה איננה רק מודל אובייקטיבי ומדיד ומתקיימים בה גם תהליכים איסאולוגיים וכוחניים. בשעור זה נעמוד על מודלים אלטרנטיביים אשר חותרים תחת המודל האוסייקטיבי של העולם כפי שהוא מוכר לנו בקרטוגרפיה מדעית מערבית.

2. יחסים בין תרבותיים בתוך אסיה 1: בודהיזם, יחסים תוך-אסייתים
בשעור זה נסקור את הבודהיזם כמודל למעברים תרבותיים בתוך אסיה, בעיקר נעמוד על האופן בו דמות הבודהה, בציור ובפסול, ומבנה הסטופה/פגודה, עברו מן המקור ההודי, אל מרחב תרבותי אסיה כולל דר' מז' אסיה, טיבט, סין ויפאן.

קריאת בחירה א'

זאקל, דיטריך (1966). *אמנות הבודהיזם: צמיחתה, התפשטותה וגלגוליה*, תל אביב: הוצאת דביר.

3. יחסי אירופה-אסיה 1: העת העתיקה - סגנון גנדהרא
בשעור זה נדון בסגנון הגרקו-בודהיסטי של גנדהרא והאופן אשר בו אמות מידה וסגנון אשר לרב נתפס כראשית העיצוב והסגנון של אסכולות המערב, חדר גם אל תת היבשת ההודית והשפיע על היוצרים באזור זה.

4. יחסים בין תרבותיים בתוך אסיה 2: קליגרפיה ציור הדיו - השפה הבינלאומית של מזרח אסיה
כתב הסימניות הסיני הפך להיות לשפת הכתיבה האקמית הרווחת ביותר באסיה ובעת שיאו, היו שותפות לו כל תרבויות אסיה - מויאטנא ועד מנג'וריה. לכתב זה השפעה מכרעת על ביסוס סגנון הדיו והשפה המונכרומטית, ה"רזה" של סגנון זה, אשר ראשיתו בסין, אך אחיזתו בקוריאה וביפאן נותנים לו מקום מרכזי ביצירה של מזרח אסיה.

קריאת חובה 1

שרפשטיין, בן עמי (1970). א. 'האמן הספונטני וההשראה הנחה עליו: הצייר הסיני' 118-99
ב. 'האמן כקו: שרבוט, קאליגרפיה, רישום, איורי', 54-147 *האמן בתרבויות העולם*, תל אביב: עם עובד.

5. יחסי אירופה אסיה 2: הפצת הנצרות, ואמנות יפאנית בסגנון נאנבן
בשעור זה נסקור את המפגש הראשון בין היפאנים והפורטוגזים על אדמת יפאן, וחדירת סגנון הציור הארופאי - נסיונות להנחלת דת הנצרות ודחייתם, תוך הולדת סגנון ציורי נאנבאן; בהמשך נתייחס גם לכתביו ועבודת הציור של שיבה קוקאן במאה ה-18;

6. ארופה ואסיה במבט קולוניאלי 1: קולוניאליזם - קריאה תאורטית
קומודור פרי ופתיחת יפאן - תאורים יפאניים לעומת תאורים אמריקאיים; המפגש הטראומתי בין ספינות התותחים של הקומודור מת'יו פרי ושלטון הסמוראים ביפאן הביאו לידי תאורים הדדיים של עוצמת המפגש. בשעור נסקור דימויים יפאנים של אמריקאיים ודמויים אמריקאיים של יפאנים, כולל תמונות בסגנון נגסאקי ובסגנון יוקהאמה. נתבונן בתערוכות העולמיות הגדולות של המאה ה-19, וייצוגי האחר במרחב הארופאי; מלחמות האופיום וחברת הודו המזרחית.

קריאת חובה 2

אדוארד סעיד (2000, מ1978). 'הקדמה', *אוריינטליזם*, תל-אביב: עם עובד, 1-30.

7. ציור שמן וצילום בתרבות אסיה -

תהליך הקליטה של שפת הפרספקטיבה וההצללה היה לתהליך טעון בעל עליות וירידות. בסופו, ציור השמן נקלט ביפן תחת המושג "אבורה א", תוך שהוע משנה את פניה של האמנות המסורתית, מעולם של ציור דיו המושפע מסין, לסגנון הציור של ניהונ-גא אשר הטמיע אל תוכו את עקרונות הייסוד של ציור השמן האירופאי. תהליך זה של דחיה וקבלה כרוך גם בכניסת של שפת הצילום והשימוש שנעשה במדיום זה ביפן.

8. ארופה ואסיה במבט קולוניאלי 2: אוריינטליזם

נעסוק במושג ה"אוריינטליזם" והשלכותיו על מזרח אסיה. בין החוקרים אשר נעסוק בהם בשעור זה נמנים אדוארד סעיד, לינדה נוכלין וסאפן טאנאקה.

קריאת חובה 3

Nochlin, Linda (1989). 'The Imaginary Orient', *The Politics of Vision*, New York: Harper and Row 33-60

8. מודרניזציה ואידאולוגיה: המהפכות הקומוניסטית בסין והתהליכים הבינלאומיים של המחצית הראשונה של המאה ה-20

נראה כיצד הרעיונות של הסוציאליזם והקומוניזם של תחילת המאה ה-20 שינו את התודעה המעמדית והמאבק החברתי במזרח אסיה, ובהמשך השפיעו באופן דרמטי על מבנה המדינה, החברה והתרבות.

9. יחסים בין תרבותיים בתוך אסיה 3: קולוניאליזם יפאני באסיה, שנות ה-40-30.

המצב התרבותי של יפן, בין אירופה ואסיה, הביא גם לידי רצון להפוך למעצמה בעלת מאפיינים קולוניאליים, זהו אחד מן המניעים למהלך הקולוניאלי באסיה החל מ1931. כיבוש קוריאה, מנצ'וריה, סין, ולאחר מכן ההשתלטות על דרום מזרח אסיה, בורמה, סינגפור ואינדונזיה, היוו חלק מן הרציונל היפאני של המאבק כנגד המערב. בהקשר זה נגע בשאלת האוריינטליזם היפאני ביחס לאסיה בתקופה זו.

קריאת חובה 4

טאניזאקי, ג'ונאצ'ירו (2013, מ1933). *בשבח הצללים*, תל אביב: אסיה.

קריאת בחירה ב'

Karatani, Kojin (1998). 'Uses of Aesthetics: After Orientalism', *Boundaries* 2(25) 2, Edward W. Said (Summer 1998), 145-160.

11. גלובליזציה 3: פוסט-קולינאליזם

עם תום מלחמת העולם השני, ועצמאותן של הקולוניות השונות, התנאים הפוליטיים והחברתיים השתנו מקצה אל קצה: אנשי הקולוניות לשעבר היגרו אל המרכזים המטרופוליניים של הערים הגדולות והשפיעו בנוכחותם על מהלך העניינים, פוליטית ותרבותית. בשיעור זה נסקור מספר רעיונות מבית היוצר של הומי בהאבהא, גיאטרי ספיבק, צ'ין ט. מינ-הא, ועוד.

קריאת חובה 5

בהאבהא, הומי ק (2002, מ1998). 'החומר הלבן: היבט פוליטי של לובן', תיאוריה וביקורת 20, 283-288.

קריאת בחירה ג'

לאסן, קאלה (2002). שיבוש תרבות: ביטול הקוליות של אמריקה, תל אביב: הוצאת בבל.

12. גלובליזציה 4: הביאנלות לאמנות של העשורים האחרונים

נבחן את אופן ייצוגן של עבודות אמנות עכשוויות במגרת הרב לאומי של הבינאלות ונבחן כיצד ישנו ייצוג של רב וטרנס תרבותיות בארועים אלו. נקרא במאמריהם של קאראטני קוג'ין ואריף דירליק, נבחן מודלים של אקטיביזם וגישות ביקוריות כאמצעי להתערבות במבנה ובעמדות פוליטיות מקומיות וביחס לתהליכים; נבחן את אופני ההתייחסות לאמנות המגיעה מתרבויות אסיה, עמדות האוצר והאופן בו מנוסח מפגש זה לטובת הצופה, המוגדר, באופן אקסקלוסיבי כמעט, כצופה מערבי; מהן ההשפעות של תהליכי קפיטליזציה גלובליים על מצב שוק האמנות, והתגובות לגלובליזציה שכזו. כפי שעולה מבקורתם של פול או'ניל, טרי סמית' ועוד.

קריאת חובה 6

O'Neill, Paul (2012). Ch. 3 in: *The culture of curating and the curating of culture(s)*: Cambridge, MA: The MIT Press.